

'Özgür olmakla baş edebilecek bir varlık değiliz

Hüseyin Kıran, kendine özgü üslubuyla son dönem edebiyatımızın ayıksız yazarları arasında yer alıyor. Kıran'ın edebiyatında felsefe, antropoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji gibi farklı disiplinlerin temel tartışmalarını takip etmek mümkün. Bunu didaktizme düşmeden, üstelik metnin kendi dinamikleri içinde yapıyor. Son kitabı 'Yaşamak-Bir Çaba' Kıran'ın külliyatında önemli bir yere yerleşecek gibi gözüküyor. Kıran ile son kitabını konuştuk.

■ **'Yaşamak-Bir Çaba'yı yazarken neler okudunuz? Nasıl çalıştınız? Nasıl bir yazım süreciydi?**

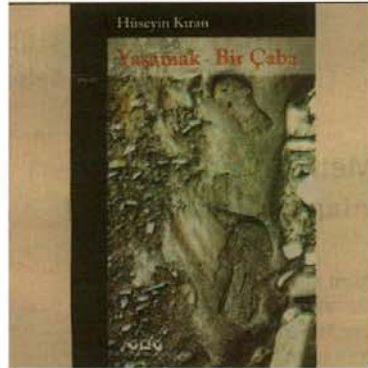
Metnin yazımı 5,5 ay sürdü. Öncesinde düşünmüş ve hakkında genel bir fikre ulaşmışım. Özellikle yürümek kesimi belirlenmişti. Ancak 'yürümek'le ilgili kesim yürümenin başarısızlıkla sonlanmasıyla ikinci kesimi gerekli kıldı ve inşa fikri, benim için gerçekten önemli. Kendimizi, doğayla ve toplumla sürekli ilişki içinde inşa ederiz; bu noktada doğayla inşa biraz aşırı bir ifade olabilir. İnsanın doğası, toplumun bizzat kendisi ve topluma ikincil doğa diyemiyoruz insan söz konusu olduğunda, o daha çok birincil doğamız ve gerçek doğa için artık gömülü doğa dense yeridir. Böylece inşa faaliyeti, yerini inşa etmek kahramanı kaçınılmazca toplumsal ilişkiler zeminine taşıyor ve bunun çözümü baştan mümkün değil, metnin bunu üstlenmez. Karakterin konuşmaması, iletişimin artık tamamlanarak kapatıldığını işaret edecektir zaten. Dolayısıyla yanıt metindedir ve okumaya açıktır. Metni çalışırken doğrudan alanı okumadım işin aslı. Antropoloji, paleontoloji gibi alanları takip ediyorum eğitimim gereği biraz ve marksizme bana materyalist bir temel kazandırdı, eklemem gerek. Başkaca Deleuze-Spinoza çizgisinde de okumalar yapıyorum sürekli. Temel fikirler üzerinde durmak gerektiğini düşünüyorum. Sadece inşa etmek ne demek diye yıllarca çalışılabilir sanırım ki Heidegger'in elimden tuttuğu da bir vakta; her ne kadar dayanak figür olarak tercih edilmezse bile, büyük bir düşünme alanına tekabül ettiğini kabul ederek filozofu dikkatle çalışmak gerek. Bir metni, eğer bu romansa, çalışmak o kadar zor gelmiyor. Asıl önemli olan okumak ve sürekli kesintisiz biçimde çalışmayı sürdürmek.

■ **Yazdıklarınızın formunu belirleyen nedir? Yaşamak-Bir Çaba gibi felsefi derinliği de olan bir metni kısacık bir anlatıya dönüştüren fikri merak ediyorum. Metin mi yönettiyor buna sizi, yoksa siz mi metni kontrol altına alıyorsunuz?**

İki kuvvetin karşılıklı ilişkisi ve mücadelesinden bahis açmak gerekir. Metni yazıyorum diye kesinleştim ama bu işin

bir yanı gerçekten. Bütün kuvvetleri biriktirdim ve metni inşa etmeye giriştim. Onu belirleme şansım kahramanın eylemleri oluşana kadar. Eylem ortaya konduktan sonra o eylemin kendi kuvvetleri metinde çalışmaya başlayacak. Dolayısıyla yazının kendine has bir tabiatı var ve bunu size dayatır. Elinizden ve etkinliğinizden çıktığı bir an gelir ve yazı artık yazılmaktan ziyade kendini size yazdırır. Bu bakımdan yazıyla gerilimli bir ilişkiyi sürdürmek, onun kendi bulanık amaçlarını kristalize etmek ve fikriniz etrafında durmaksızın örgütlenmek zorundasınızdır. Yazılabilir bulduğum için kolay desem de gerçekten kolay yazılmış tek bir metin yok. Mücadele ve fikir etrafında kuvvetleri disiplinle uygulama, dil disiplini, entelektüel disiplin, karakterlerin çalışmalarının olası dağılımlarıyla dikkatle savaşıma ve bunlarda başarı kazanmak sürer. Sürekli bir örgütlenme ve yeniden örgütlenme, hizalanma ve yeniden hizalanma gereklidir ve metin ortaya çıkarak yükselmeye başladıkça onun kuvvetlerinin yönetilmesi gerekir. Belirlenmiş amaçlarla yazıyorum nihayetinde ve yazmanın şevketinin yatıştırılarak ondan bir mızrak türü sert bir alete dönüşmesini talep etmekle mükellefim. Üzerinde pek düşünmemişim. Yazı bir eylemdir ve bütün eylemler gibi pek çok kuvvetin akışının yönetilmesini içerir vs.

■ **Kahramanınızın aradığı 'yer'i anlatır mısınız? Nasıl bir 'yer' uğruna yaşadığı zorlu yolculuğa çıkmayı göze alıyor?**

YAŞAMAK-BİR ÇABA

Hüseyin Kıran
YKY, 2018

Bu sorunun yanıtının kitapta bulunduğunu biliyorum. İlle bir şey söylemem gerekirse şudur; insan doğa olayıdır ama doğadan koparak mümkün olmuştur. İnsan bir kendilik olmaktan ziyade toplumsal üretimin ortaya çıkardığı bir varlıktır. Toplum genel manada insan tekini yatıştırma- dır, bunun içinse, kendine uygun hizalar vermek üzere içini katletmesi gerekir. Var oluşunu tümünden sakatlaması onu bir tür otomata dönüştürmesi gerekir. Bütün bunları ona doğası olarak 'kazandıracak' ve yükleyecek ideolojik gereçleri de üretir ve kullanır; imal edilir insan. Öyle ki kendi varlığını bütünüyle hiç yaşayamayacak olsa bile, bunu fark etmesinin mekanizmaları elinden alınmış durumdadır. Toplum doğru bir tarzda kurulmamışsa; kendimizi ve başkalarını sömürmeye dayalı bir sosyo-ekonomik yapıdan müteşekkilsen, bunun sürdürülmesi için kendiliğinden akışlar gibi görünen toplumsal süreçlerin içinde hareket etmek artık yeni normalse, insan tekinin bununla başa çıkarak ve bunun dışına çıkarak kendi saltık varlığını sezmesi imkânları bütünüyle elinden alınmıştır. Bu bakımdan zemini bulmak gerekir. Ancak bundan sonra anlamlı olacak bir inşa çalışması başlatılabilir. Ufku kapandığı ve yeni bir toplum-insanın mümkün olmadığı söyleniyor; ben reddedeceğim. İnsanın varlık krizi esasen yeni bir sorun değil. Geçmişte sonsuz bir mutluluk zemininde var olmamıştı. Büyük savaşların ve katliamların içinde geliyor ve büyük tahakküm makineleri kurmanın içinde ve sonsuz arzuları bir an olsun yatışmadı. Ancak bir yandan da bunlardan kurtulmanın çizgisi de mücadelesini sürdürüyor. Mücadeleyi sürdürecektir kadar bir umut her zaman vardı; yine var. İnsanı kendi arzularıyla hizalamak, bize içi boş özgürlük kavramından çok daha büyük bir varlık alanı açacak kanımca. Başka kavramlarla konuşmak ve eğer yoksa bu kavramlar, onları icat etmek gerek.

■ **Ve bu kahraman aradığı yeri bulana kadar durmaya niyeti yokmuş gibi 'yürüyor'. Özellikle üzerinde duruyorsunuz 'yürümek' fikrinin. Yaşamak ve yürümek arasında kurduğunuz ilişkiden de bahseder misiniz?**

Kelimenin düz anlamıyla yürümek muhtemelen bir eylem. Yine de metin içinde bu eylem, daha çok bir arayışın, bir tamamlanma mücadelesi içinde bulunmanın alegorisi

gibi düşünüldü. Yaşama eylemi zorluklarla sürdürülüyor. Öte yandan, yaşamın bir amacı bulunmasını ileri sürmeyeceğim ama ölçülemez derecede zorlaştığı, birbirimizle girdiğimiz ekonomik, duygusal, fiziksel bütün ilişkilerin sanki temelini yitirdiği ve saltık kâr ve çıkar ilişkilerine indirildiği bir vakta. İnsan olmanın başka imkân ve kapasiteleri varsa bile bununla ilgilenmiyoruz. Bu bakımdan sonsuz toplumsallık bizim ufukumuzsa ve bundan başka bir alana açık değilse artık bedenlerimiz ve onun içselliği, bu toplumun mümkün kalarak açtığı bütün akar kanalların basit kullanma ve çıkar ilişkilerine tekabül ettiği apaçıktır. Çarpıtılmış bir içsellik getirir bu bize ve çarpıtılmış insanı içerikler üretmemizin yolunu açar. Böyle kısa notlarla ele alınamaz elbette. Yürümek, bunlardan çıkma imkânlarının araştırılmasıyla ilgiliydi bir bakıma. Kendi varlığımızı başkalarına dayandırmaksızın, yani pazarlık etmek zorunda kalmaksızın, mecburiyetlerimizden azat olarak ve kendi varlığımızın yetkinliğini kavrayabileceğimiz bir zeminde yeniden ele alarak ve inşa ederek kurabilir miyiz sorusu içinde yürümek.

■ **Yaşamın götürdüğü yerle gitmek istediğimiz yer arasındaki ilişkiyi de sorguluyorsunuz. Nasıl açıklarız bu durumu? 'Bir Çaba' derken yaşamın kendisini mi bağlıyor durum, yoksa bizim yaşamak istediğimiz şekilde yaşayabilmek için vereceğimiz uğraşı mı?**

Sürekli mücadele halindeyiz. Buna itiraz edecek değilim, var oluşumuzun temelini doğaya karşı, topluma dayanarak verdiğimiz mücadele içinde kurduk. Yaşamak için sürekli yer değiştiren bir türüz aslında. Çabanın temelini varoluşu sürdürmek oluşturur. Toplumsal konforlar üretmek bugün çok başka bir varlık olma tarzına eriştik. Basitçe, ilkel yaşam propagandası yapmıyoruz. Bu, aşıldı ve geri dönülmeyecek. Ancak şu var, aşıldığı yerde bulunuyoruz ve bulunduğumuz yer, toplumsallık bağlamına yerleştirdi bizi ve tam da bu, yepyeni bir mücadele alanı. Varoluşu sürdürmek, bazı durumlarda hayatta kalmak için bile sürekli bir mücadele içinde bulunmak gerekiyor ve bu bakımdan, eskiden topluma dayanarak doğaya karşı mücadele etmekte söz konusu olan, şimdi ise doğa elemanlarının etkilerini denetledik ve mücadele, bizzat diğer insan tekleri ve onların oluşturduğu genel toplumsal ortama yönelik olarak yeniden şekillendi. Bu bakımdan toplum, artık sırtımızı dayandırdığımız bir zemin olmaktan çıktı, yaşamı idame ettirmek için didiştığımız yeni mücadele alanı olarak belirdi. Geçerken söyleyeyim, özgürlük gibi kavramlara inanmam. Özgürlük, içi boş bir kavram. Özgür olmakla baş edebilecek bir varlık değiliz, bu bir yana, uzay zaman içinde özgür tek bir varlık bile bulunmaz. Zorunlulukların üstün gözetimi bütün doğa elemanlarını sardığı ve belirlediği gibi bizi de belirler ve sarar. Geniş bir mesele; kanımca burada karara bağlanamaz.